

Коляда Т. А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

ORCID: 0000-0002-1574-4446
e-mail: t.a.koliada@gmail.com

Косминіна О. С., студент (другого) магістерського рівня, ННІ фінансів, банківської справи, Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, Україна

e-mail: lenochok2602@ukr.net

Бюджетний дефіцит України: сутність, причини виникнення та особливості управління

Анотація. У статті досліджено економічну сутність бюджетного дефіциту як перевищення видатків бюджету над його доходами, причини та джерела його виникнення. Розглянуто поняття бюджетного дефіциту і динаміку дефіциту державного бюджету України у 2013-2017 рр., визначено причини та фактори його зростання, проаналізовано методи скорочення дефіциту бюджету у Європейських країнах. Запропоновано можливі заходи щодо мінімізації дефіциту бюджету України, а саме такі, що, з одного боку, стимулювали б приплив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку – сприяли скороченню державних витрат.

Ключові слова: бюджет; дефіцит бюджету; державний борг; доходи бюджету; видатки бюджету; джерела фінансування дефіциту бюджету.

Koliada T., Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

Kosmylnina E., student of the Training and Research Institute of Finance, Banking, National University of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

Budget Deficiency of Ukraine: the Essence, Causes of the Occurrence and Peculiarities of Management

Abstract. Introduction. The article analyzes the economic essence of the budget deficit and the reasons for its occurrence. The concept and dynamics of the state budget deficit in Ukraine are considered, the reasons of its growth are determined. Possible measures to minimize budget deficits are proposed.

Purpose. The purpose of this article is to investigate the economic essence of the budget deficit, to reveal the causes of its occurrence and to determine the peculiarities of their management at the current stage of development in Ukraine.

Results. The article analyzes the economic essence of the budget deficit, determines the reasons for its occurrence, namely: inflation processes, currency unbalancing and settlement systems, imperfect investment, tax and credit policy, features of the budget deficit management at the present stage of development in Ukraine.

Conclusions. For stabilization of the economy, it is necessary to solve a number of problems: the decline of production, the difficult financial situation of the country's enterprises, the crisis of non-payment, non-payment of taxes, which, as a result, lead to a budget deficit in Ukraine.

In the process of overcoming the budget deficit in our country, it is inappropriate to apply reductions in social spending and to increase the tax burden. Given the current situation, one must understand that such measures will lead to worsening socio-economic situation in Ukraine and lead to mass discontent among the population. Recently, one can observe a high level of inflation, an unstable political situation, hostilities in eastern Ukraine, and the implementation of various state reforms that require large material costs. All this is very depleting for the economy of our country and makes it impossible to raise taxes and reduce spending on the social sphere.

The program of concrete measures to reduce the budget deficit should include and consistently implement such measures, which, on the one hand, will stimulate the inflow of funds into the budget fund of the country, and on the other hand, will contribute to the reduction of public expenditures. Here are the following measures:

- change of investment directions of budgetary funds in the field of the national economy in order to increase significantly the financial returns of each hryvnia;
- reduction of military expenses;
- keeping funding for only the most important social programs, a moratorium on the adoption of new social programs that require significant budget funding;

– the prohibition of the National Bank to provide loans to government structures of any level without proper execution of debts with government securities.

It should be noted that in our country, in modern conditions, the practice of balancing the budget on a non-deficit annual basis is unrealistic, due to the lack of financial resources. The deficit in state-owned activities should be oriented towards further development rather than being a source of financing for current expenditures.

Because only effective management of the state budget deficit and a balanced debt policy can provide a solid foundation for sustained economic progress and deep structural social and economic transformations in our country.

Keywords: budget; deficit budget; state debt; budget revenues; budget expenditures; financing of budget deficit.

JEL Classification: H60, H62, H69.

Постановка проблеми. Як відомо, з перших днів незалежності України однією із найактуальніших проблем в країні постає хронічний дефіцит державного бюджету, домінуючими джерелами фінансування якого виступають зовнішні й внутрішні запозичення.

Можна зазначити, що згідно з дослідженнями зарубіжних і вітчизняних економістів помірний дефіцит бюджету, який покривається шляхом залучення позик не є перешкодою для економічного розвитку.

Збільшуючи фінансові можливості країни, дефіцит бюджету формує численні потенційно негативні наслідки. Це вимагає формування комплексної системи управління процесом балансування бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам дослідження бюджетного дефіциту присвячені наукові праці таких учених, як Л. Гордєєвої, Н. Білоусової, Л. Омелянович, С. Булгакова, І. Луніної, Р. Колєснікова, В. Кудряшова, А. Мошко, Н. Редіна, С. Федосова, К. Самсонова та інших. Проте нині недостатньо досліджені питання комплексного підходу й утворення механізму управління дефіцитом бюджету та державним боргом.

Формулювання цілей дослідження. Дослідити економічну сутність дефіциту бюджету, розкрити причини його виникнення та визначити особливості управління ним на сучасному етапі розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки, як відомо, Державний бюджет України затверджується з дефіцитом. Така політика спрямовується на збільшення видатків бюджету в порівнянні із залученими доходами. Проте такі важелі застосовуються непослідовно.

У Бюджетному кодексі України зазначається: «Дефіцит бюджету – це перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету і поверненням кредитів з бюджету) [1].

Бюджетний дефіцит в Україні є вимушеним дефіцитом. У державі рівень оподаткування надто високий і далі підвищувати його майже неможливо. Нестача доходів державного бюджету головним чином зумовлюється недостатністю доходів громадян та підприємств.

А отже дефіцит бюджету походить із дефіциту фінансових ресурсів у суспільстві, а не з фінансової політики країни у сфері доходів. Він характеризує

фінансову діяльність держави та відсутність конкретної обґрунтованої політики щодо його покриття. До головних способів розв'язання проблеми бюджетного дефіциту, можна віднести: скорочення бюджетних витрат, випуск (емісія) незабезпечених грошей з метою використання для фінансування державних витрат, позику грошей у банків, пошук джерел додаткових доходів, господарських організацій, громадян, інших держав, міжнародних та іноземних фінансових організацій.

Якщо дослідити різні підходи до трактування сутності поняття «дефіцит бюджету», найбільш вдалим є визначення, що тлумачить його як «співвідношення між доходами і видатками бюджету, при якому видатки перевищують постійні доходи». Виходячи із сутності бюджетного дефіциту, можна визначити основні причини його виникнення.

Загальновідомим чинником дефіциту бюджету є обмеженість коштів у держави для забезпечення наповнення бюджету необхідними доходами. Основні причини цього можуть бути наступні: занадто високий рівень собівартості виробництва товарів, скорочення виробництва, необхідність реконструкції виробництва шляхом впровадження новітніх технологій, а загалом зменшення ефективності господарювання.

Другим чинником бюджетного дефіциту є непомірне зростання видатків без урахування фінансових можливостей. Причому витрати провадяться без урахування їх доцільності й ефективності[2, с. 37].

До третьої, найвагомійшої групи чинників дефіциту бюджету можна віднести інфляційні процеси, розбалансування грошового обігу і системи розрахунків, недосконалу інвестиційну, податкову та кредитну політику[3,с.159].

Майже весь час існування України як незалежної держави, відбувається перевищення видатків державного бюджету над його доходами. Але останнім часом ця проблема набула найбільшої гостроти. Динаміка дефіциту Державного бюджету України повторює тенденцію зміни фактичного співвідношення його дохідної і видаткової частин.

Звернемо увагу на те, що практично жодного року фактичні параметри бюджетного дефіциту не відповідали його граничним обсягам, що встановлювалися у Законі України «Про Державний бюджет на відповідний рік» [4].

Відомо, що бюджет держави відзначається рядом параметрів, головними з яких є доходи та видатки. Їх обсяги визначають розмір бюджету як фонду грошових коштів. Саме як план створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій та завдань держави і органів місцевого самоврядування, бюджет має відповідати принципу збалансованості, тобто, адекватності повноважень щодо здійснення витрат відповідно до обсягу бюджетних надходжень на бюджетний період.

До основних причин бюджетного дефіциту відносять: політику уряду, що проводить структурні зміни в народному господарстві; негативні та руйнівні наслідки непередбачених випадків, таких як війна, стихійне лихо, економічна криза, катастрофа. В Україні

основними умовами формування бюджетного дефіциту нині є:

- скорочення обсягів виробництва, зменшення ефективності його роботи;
- несвоєчасне здійснення структурних змін в економіці держави;
- нестабільна економічна й політична ситуація;
- часті зміни та недосконалість українського законодавства;
- досить високий рівень тіньової економіки;
- відсутність інвестиційної привабливості держави.

Відповідно до класифікації чинників, які призводять до дефіциту бюджету, що були сформовані Є. Коломінім, можливо виділити чотири категорії дефіцитів (рис. 1).

Рисунок 1 – Фактори дефіциту бюджету

Джерело: [6]

Дефіцити першої та другої груп можуть виникнути через дії неекономічних факторів. Третю групу формують дефіцити, що породжені кризовими процесами в економічній діяльності. Причини дефіцитів четвертої групи лежать у політичній площині. Дефіцит і профіцит є складовою статті балансування бюджету і пов'язані з невідповідністю вхідних і вихідних фінансових потоків.

Наявність дефіциту говорить про те, що бюджет планового року вміщує статті видатків країни, в яких немає грошового забезпечення постійними доходами. Це явище загалом є негативним, однак не свідчить про незбалансованість бюджету загалом, оскільки у процесі його складання та затвердження визначаються джерела, необхідні для фінансування дефіциту. Таким чином зазначимо, що дефіцит є балансуною статтею бюджету, яка засвідчує необхідність залучення додаткових джерел фінансування окремих видаткових програм понад наявні постійні надходження.

Бюджетний дефіцит має певні обмеження. Маастрихтською угодою визначено, що припустимий дефіцит є такий, що знаходиться на рівні 3% від ВВП. Такий норматив є умовний, оскільки межа безпеки бюджетного дефіциту залежить від особливостей

держави у певній економічній ситуації. У 2013 р. сума ВВП України була найнижчою за проаналізований період, а саме 1454931 млн грн, питома вага дефіциту бюджету в ВВП сягнула 4,45%, що є значно більшим за норматив.

У 2014 р. бюджетний дефіцит зріс до 78979,5 млн грн, коли зріс і ВВП та сягнув 1566728 млн грн, саме тому питома вага бюджетного дефіциту у ВВП також мала незначне збільшення та набула значення 4,98%, що теж є більшим за нормативне.

Вагомим боргоформуючим чинником став первинний дефіцит бюджету, покриття якого здійснювалось за рахунок запозичень.

В умовах посилення бюджетних дисбалансів за підсумками 2014 р. дефіцит державного бюджету України перевищив допустиме за Маастрихтськими критеріями значення для європейських країн у 3% й сягнув 78,1 млрд грн або 4,9% ВВП (з урахуванням бюджетного фінансування НАК «Нафтогаз України» його показник становив 10,1% ВВП).

Впродовж 2016-2017 рр. завдяки заходам з реформування фінансової сфери показники дефіциту державного бюджету зменшились до безпечного рівня: з 70,3 млрд грн (2,9% ВВП) на кінець 2016 р. до

граничного обсягу дефіциту державного бюджету на кінець 2017 р. на рівні 77,6 млрд грн або 3,0% ВВП (згідно з Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік»).

Слід зазначити також головні майбутні загрози боргової безпеки України. Згідно з підрахунками Всесвітнього банку для обслуговування зовнішніх зобов'язань і покриття фіскального дефіциту Україні необхідно залучити у 2018-2019 рр. майже 18 млрд дол. позик, причому з них 8 млрд дол. слід залучити на зовнішніх ринках.

За таких умов особливої актуальності набуває співробітництво України з Міжнародним валютним фондом, який виступає головним зовнішнім кредитором країни.

Наближення періоду пікових виплат за зовнішнім державним боргом в умовах зростання відсоткових ставок на зовнішніх ринках і завершення програми з МВФ у 2019 р. створює передумови до проведення більш жорсткої фіскальної політики у 2019-2020 рр. зі стримуючим ефектом як на економічне зростання, так і на інфляцію. У цей період дефіцит бюджету для базового сценарію прогнозується в розмірі не вище 1,5% ВВП, а первинне сальдо залишиться додатним.

У зарубіжних країнах основним засобом скорочення дефіциту є збільшення розміру податків і

скорочення видатків, зазвичай соціального спрямування.

Наприклад, у Франції уряд для скорочення дефіциту у 2015 р. збільшив податкове навантаження, посилив боротьбу з шахрайством, ухиленням від сплати податків, а також збільшив податок на додану вартість. Бюджет Франції на 2015 р. передбачав скорочення видатків на утримання центрального апарату держави, систему соціального захисту і підтримки населення, систему медичного страхування і місцеві бюджети.

У свою чергу, німецький уряд для збалансування бюджету здійснював скорочення витрат бюджету на охорону здоров'я, соціальну сферу, захист навколишнього середовища.

Уряд Великобританії для подолання бюджетного дефіциту зробив такі кроки:

- скорочення фінансування державних установ;
- реформування пенсійної системи країни (збільшення пенсійного віку до 69 років);
- посилення контролю за ухиленням від сплати податків, шахрайством і помилками у системах соціальних виплат.

Уряд Італії також застосовує підвищення пенсійного віку – з 2018 р. пенсійний вік для жінок підвищився до 66 років.

Таблиця 1 Відносні показники бюджетного дефіциту (-) / профіциту (+) деяких країн ЄС у 2011-2017 рр., % до ВВП

Країна	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Франція	-5,4	-6,8	-5,1	-4,8	-4,1	-3,9	-3,8
Італія	-3,9	-4,2	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0	-2,6
Швеція	-0,1	-0,0	-0,1	-0,9	-1,4	-1,7	-1,1
Велика Британія	-0,81	-9,7	-7,7	-8,3	-5,7	-5,7	-3,9

Джерело: [15]

Слід зазначити, що тривалий дефіцит може не стати значною перешкодою для фінансового розвитку країни. Для прикладу, США має відчутний щорічний дефіцит, але це не заважає їм бути розвинутою, самостійною державою. У цьому питанні важливо контролювати ту межу дефіциту бюджету, яка може стати критичною і довести країну до дефолту.

Наразі перед урядом кожної європейської країни постає питання про розробку системи ефективного управління бюджетним дефіцитом для забезпечення соціально-економічної стабільності в державі. Тому управління бюджетним дефіцитом має бути зорієнтоване на застосування ефективної довгострокової фінансової, бюджетної й податкової політики.

Для подолання дефіциту державного бюджету України найбільш ефективними напрямками є:

- вдосконалення контролю за використанням коштів державного і місцевих бюджетів;
- збільшення дохідної частини бюджету при запровадженні виваженої податкової політики, яка б

забезпечила підвищення функціонування різних галузей виробництва;

- створення платникам податків сприятливих умов для розвитку своєї діяльності; скорочення видатків (капітальних);

- здійснення внутрішніх і зовнішніх позик.

Відсутність бюджетної рівноваги в нашій країні зумовлює необхідність проведення різноманітних важливих реформ у соціальній, економічній, адміністративній і інших сферах.

Необхідним є вибір оптимальних джерел фінансування дефіциту державного бюджету. Зокрема, доцільним є здійснення запозичень державою на внутрішньому ринку, оскільки, внутрішні запозичення не призводять до значного зростання інфляції, відсоткових і валютних ризиків тощо. Крім цього, розвинутий ринок внутрішніх державних запозичень виступає важливим інструментом здійснення ефективної грошово-кредитної політики країни.

Висновки. Таким чином, для стабілізації економіки, необхідно вирішити низку проблем: скорочення обсягів виробництва, важкий фінансовий стан підприємств країни, криза неплатежів, ненадходження податків, що як результат, призводить до дефіциту бюджету в Україні.

На нашу думку, в процесі подолання бюджетного дефіциту в нашій країні недоцільно застосовувати скорочення видатків на соціальну сферу і збільшення податкового тягаря. Якщо враховувати сучасну ситуацію, потрібно розуміти, що такі заходи призведуть до погіршення соціально-економічної ситуації в Україні й призведуть до масового невдоволення серед населення. В останній час можна спостерігати великий рівень інфляції, нестабільну політичну ситуацію, воєнні дії на сході України й впровадження різних державних реформ, що потребують великих матеріальних затрат. Все це дуже виснажує економіку нашої країни та робить неможливим підвищення податків і зменшення видатків на соціальну сферу.

У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту варто включити й послідовно проводити в життя такі заходи, що, з одного боку, стимулювали б приплив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку – сприяли скороченню державних витрат. Сюди можна віднести такі заходи:

– зміна напрямів інвестування бюджетних засобів у галузі народного господарства з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної гривні;

– зниження воєнних витрат;

– зберігання фінансування лише найважливіших соціальних програм, мораторій на прийняття нових соціальних програм, що потребують значного бюджетного фінансування;

– заборона Національному банку надавати кредити урядовим структурам будь-якого рівня без належного оформлення заборгованості державними цінними паперами.

Слід зазначити, що в нашій країні в сучасних умовах практика балансування бюджету на бездефіцитній щорічній основі є нереалістичною, що пов'язано з браком фінансових ресурсів. Дефіцитне фінансування державної діяльності повинно бути орієнтоване на подальший розвиток, а не бути джерелом фінансування поточних витрат. На нашу думку, лише ефективний менеджмент дефіциту державного бюджету і збалансована боргова політика можуть забезпечити міцне підґрунтя для неухильного економічного поступу і здійснення глибоких структурних соціально-економічних перетворень в нашій країні.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : за станом на 20 лютого 2016 р. – К. : ЦУЛ, 2016. – 480 с.
2. Мигович Т. Роль видатків бюджетів у соціально-економічному розвитку України / Т. Мигович // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2010. – № 6. – С. 36-43.
3. Єпіфанов А. Бюджет України : [монографія] / А. Єпіфанов, І. Д'яконова, І. Сало. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 201 с.
4. Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.
5. Адонін С. В. Особливості дефіциту державного бюджету України на сучасному етапі / С. В. Адонін, В. А. Ізюмська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – С. 108-111.
6. Матвійчук Н. М. Особливості бюджетного дефіциту України в сучасних умовах / Н. М. Матвійчук, Н. Ю. Бурлачук, Л. М. Маршук // Молодий вчений. – 2015. – С. 31-33.
7. Бюджетний дефіцит України, причини і шляхи його скорочення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_NOBG_2013/Economics/15_153141.doc.htm
8. Сидоренко О. О. Бюджетний дефіцит України і шляхи подолання [Електронний ресурс] / О. О. Сидоренко, М. О. Бабич. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_OINXXI_2013/Economics/15_147246.doc.htm
9. Мацедонська Н. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом / Н. В. Мацедонська // Глобальні і національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 732-735.
10. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.]; ІБСЕД Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К. – 2017. – 31 с.
11. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
12. Про Державний бюджет України на 2017 рік : закон України [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1801-19>.
13. Архангельський Ю. Чи може дефіцит держбюджету бути нульовим? / Ю. Архангельський // Дзеркало тижня. – 2016. – 1 жовтня. – С. 7.
14. Коляда Т. А. Джерела фінансування дефіциту бюджету: тенденції у застосуванні та виклики для стабільності державних фінансів України / Т. А. Коляда // Бізнес Інформ. – 2015. – №2. – С. 215-222.
15. Офіційний веб-сайт European Business Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua>.

16. Sirenko N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization / Natalia Sirenko, Inna Baryshevskaya, Anastasiya Poltorak, Natalia Shyshpanova // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. – 2018. – 2. – no. 25 (2018). – pp.157-164. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489>.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010). Budget Code of Ukraine (Act No. 2456-VI, July 8). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> [in Ukrainian].
2. Migovich, T. (2010). The Role of Budget Expenditures in the Socio-Economic Development of Ukraine. *Current Problems of the Regional Economy Development*, 6, 36-43 [in Ukrainian].
3. Yepifanov, A. Dyakonov, I. and Salo, I. (2010). *Byudzhet Ukrayiny* [Budget of Ukraine]. Sumy: DBS "UABS NBU" [in Ukrainian].
4. Information of the Ministry of Finance of Ukraine on implementation of the State Budget of Ukraine for 2017. Retrieved from <http://minfin.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Adonin, S. V. and Izyumskaya, V. A. (2015). Features of the state budget deficit at the present stage. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 108-111 [in Ukrainian].
6. Matviychuk, N. M., Burlachuk, N. Yu. & Marshuk, L. M. (2015). Features of the budget deficit of Ukraine in modern conditions, *Young Scientist*, 31-33 [in Ukrainian].
7. Budget deficit of Ukraine, causes and ways of its reduction. Retrieved from http://www.rusnauka.com/35_NOBG_2013/Економис/15_153141.doc.htm [in Ukrainian].
8. Sidorenko, O. & Babych, M. Ukraine's budget deficit and ways to overcome. Retrieved from http://www.rusnauka.com/30_OIHXXI_2013/Економис/15_147246.doc.htm [in Ukrainian].
9. Macedonskaya, N. (2015). Foreign experience in managing budget deficits. *Global and national problems of the economy*, 3, 732-735 [in Ukrainian].
10. Zubenko, V. V., Samchinskaya, I. V. & Rudik, A. Yu. (2017). *Byudzhetnyy monitorynh: Analiz vykonannya byudzhetu za 2016 rik* [Budget monitoring: Analysis of budget execution for 2016]. Kyiv: USAID [in Ukrainian].
11. Official website of the State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?rurrDir=146477> [in Ukrainian].
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016). On the State Budget of Ukraine for 2017 (Act No. 1801-VIII, December 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1801-19> [in Ukrainian].
13. Arkhangelsk, Y. (2016). Can the state budget deficit be zero?. *Mirror of the week*, 7 [in Ukrainian].
14. Koliada, T. A. (2015). Sources of financing of the budget deficit: trends in application and challenges for the stability of public finances in Ukraine. *Business Inform*, 2, 215-222 [in Ukrainian].
15. Official website of the European Business Association. Retrieved from <http://www.eba.com.ua>.
16. Sirenko, N., Baryshevskaya, I., Poltorak, A. & Shyshpanova, N. (2018). State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2, 25 (2018), 157-164. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489>.

